

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Prop. 215 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg
som skal undersøke saker om overgrep
begått av helsepersonell mot pasienter
i perioden 2010 til 2020

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	5	Departementets vurderinger og forslag	14
			5.1	Tilgang til opplysninger og opplysningsplikt	14
2	Utvalg som skal undersøke tilsynssaker i perioden 2010 til 2020 der helsepersonell har begått overgrep mot pasienter	5	5.2	Behandling av personopplysninger	15
2.1	Bakgrunnen for opprettelsen av utvalget	5	5.3	Taushetsplikt for utvalgets medlemmer m.fl.	16
2.2	Utvalgets sammensetning og mandat	6	5.4	Vern mot selvinkriminering	16
			5.5	Lovens varighet	16
3	Høring	6	6	Økonomiske og administrative konsekvenser	16
3.1	Forslaget i høringsnotatet	6	7	Merknader til de enkelte bestemmelser i lovforslaget ...	16
3.2	Høringsinstansenes syn	10			
4	Gjeldende rett	11		Forslag til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020	19
4.1	Offentlige utvalg	11			
4.2	Forvaltningsloven	11			
4.3	Offentleglova	12			
4.4	Personopplysningsloven og personvernforordningen	13			
4.5	Rundskriv G-4875 «Regler for granskingskommissjoner»	13			

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Prop. 215 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020

*Tilråding fra Helse- og omsorgsdepartementet 11. juni 2021,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Helse- og omsorgsdepartementet oppnevnte 4. juni 2021 et utvalg som skal gjennomgå og vurdere behandlingen av saker hos fylkesmennene (nå statsforvalterne), Statens helsetilsyn og Statens helsepersonellnemnd som gjelder overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020. Utvalget opprettes i kjølvannet av den såkalte Varhaug-saken.

Utvalget skal vurdere om det er læringspunkter å finne i Varhaug-saken og de øvrige sakene utvalget gjennomgår. I tillegg skal utvalget vurdere dagens regelverk, og eventuelt foreslå lovendringer.

For å sikre utvalget tilgang til nødvendig informasjon og adgang til å behandle informasjonen, foreslår departementet en lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget. Loven inneholder bestemmelser om opplysningsplikt overfor utvalget og behandlingsgrunnlag etter personvernforordningen. Videre inneholder loven regler om taushetsplikt for utvalgets medlemmer og andre som utfører arbeid eller tjenester for utvalget. Departementet foreslår også et forbud mot å bruke opplysninger som er gitt i medhold av opp-

lysningsplikten i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

Med unntak av reglene om taushetsplikt og forbudet mot bruk av opplysninger i senere straffesaker eller sivile saker, foreslår departementet at loven skal gjelde til og med 15. april 2022.

2 Utvalg som skal undersøke tilsynssaker i perioden 2010 til 2020 der helsepersonell har begått overgrep mot pasienter

2.1 Bakgrunnen for opprettelsen av utvalget

Det er rettet et kritisk søkelys på myndighetenes håndtering av saker som gjelder overgrep mot pasienter begått av helsepersonell, særlig psykiatere og psykologer. VG har gjort et omfattende kartleggingsarbeid og så langt trukket frem en sak mot tidligere psykolog Sverre Varhaug. Varhaug foregrep seg på flere pasienter over en periode på tre tiår og påførte dem stor, til dels ubotelig skade. Dette har også skjedd etter at han ble fradømt sin autorisasjon.

Varhaug-saken er en svært alvorlig sak der det samlede system har kommet til kort når det gjelder å forebygge, reagere, gripe inn og forhindre videre skadelig atferd fra et helsepersonell også etter at helsepersonellet var fratatt sin autorisasjon. Med det samlede system menes helsetjenesten der vedkommende arbeidet, tilsynsmyndighetene og politi- og påtalemyndighetene.

For å sikre at tilsynssaker om overgrep mot pasienter behandles forsvarlig i dag og i tiden som kommer, oppnevnte Helse- og omsorgsdepartementet 4. juni 2021 et utvalg som skal gjennomgå fylkesmennenes (nå statsforvalternes), Statens helsetilsyns og Statens helsepersonellnemnds saksbehandling av slike saker i perioden 2010 til 2020.

Utvalget skal også gå gjennom Varhaug-saken for å se om det er læringspunkter å finne der.

Utvalget har medlemmer med relevant fagkompetanse, inkludert helsefaglig og juridisk kompetanse, i tillegg til pasient- og brukerrepresentanter.

2.2 Utvalgets sammensetning og mandat

Utvalget har følgende medlemmer:

- Bjørn Kristian Soknes (leder), førstestatsadvokat og leder av Trøndelag statsadvokatembeter
- Anne Kjersti Befring, førsteamanuensis ved Institutt for offentlig rett, Universitetet i Oslo
- Karsten Hytten, privatpraktiserende psykiater og tidligere nestleder i Legeforeningens råd for legeetikk
- Landsleder Jill Arild, Mental Helse Norge
- Mette Ekenes Garmannslund, privatpraktiserende psykolog og nestleder i Psykologforeningens fagetiske råd.

Utvalgets mandat er:

«Utvalget skal gjøre en gjennomgang og vurdering av daværende fylkesmennenes, Statens helsetilsyns og Statens helsepersonellnemnds saksbehandling i saker som gjelder overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020. Vurderingen skal skje mot det aktuelle lovverk i denne perioden.

Sakskomplekset berører både Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområder. Den ønskede gjennomgangen skal primært omfatte Helse- og omsorgsdepartementets ansvarsområde, men utvalget må også se på grenseflaten

mot Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde.

Utvalget skal også gå gjennom Varhaug-saken for å se hvilke læringspunkter som kan trekkes fra denne saken når det gjelder dagens praksis. Denne gjennomgangen skal omfatte kontakt med ofre som er villige til å uttale seg.

Utvalget skal i tillegg til å vurdere tilsynsmyndighetenes saksbehandling peke på eventuelle svakheter i dagens regelverk. Særlig bør det vurderes om pasienter som er behandlet av helsepersonell som har begått overgrep, i fremtiden bør kontaktes både som ledd i tilsynet og for å hindre at overgrepene fortsetter. Lovgrunnlaget for slik kontakt må vurderes. Utvalget skal også vurdere hvordan helsepersonell som mister sin autorisasjon bør følges opp.

Departementet ber om at det utarbeides forslag til eventuelle lovendringer.

Utvalget skal avgi sin rapport innen 1. april 2022.»

3 Høring

3.1 Forslaget i høringsnotatet

Helse- og omsorgsdepartementet sendte 28. mai 2021 på høring et forslag til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020.

Det ble foreslått at lovens formål skulle være å gi utvalget tilgang til de opplysninger som er nødvendige for at utvalget skal kunne utføre sitt arbeid i henhold til mandatet.

I høringsnotatet foreslo departementet en plikt for enhver virksomhet eller person til å gi opplysninger til utvalget. Opplysningsplikten skulle omfatte alle opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid. Opplysningene kunne etter forslaget gis uten hensyn til taushetsplikt.

Departementet foreslo også en hjemmel for utvalget til å behandle helseopplysninger og andre personopplysninger som er nødvendige og relevante for formålet med utvalgets arbeid.

Utvalgets medlemmer og enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, skulle etter forslaget ha taushetsplikt etter reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f.

I den grad medlemmer i utvalget eller andre som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, mottar opplysninger som er undergitt en strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, foreslo departementet i høringsnotatet at

Lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020

den strengere taushetsplikten skulle gjelde. Dette vil særlig være aktuelt for opplysninger som er undergitt taushetsplikt etter helsepersonelloven.

Departementet foreslo videre at taushetsplikten skulle gjelde også etter at personen hadde avsluttet sitt arbeid eller tjeneste for utvalget, og etter at utvalget hadde avsluttet sin virksomhet.

Departementet foreslo også et forbud mot å bruke opplysninger som utvalget mottar etter reglene om opplysningsplikt i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

Med unntak av reglene om taushetsplikt for utvalgets medlemmer m.fl. og forbudet mot å bruke opplysninger i senere straffesaker eller sivile saker, foreslo departementet at loven skulle gjelde midlertidig til og med 1. april 2022.

For det tilfelle at utvalgets arbeid kunne bli forsinket, foreslo departementet også en adgang for Kongen i statsråd til å forlenge virketiden med inntil et år.

Fristen for å gi uttalelse ble satt til 3. juni 2021. Høringen ble sendt til:

Departementene

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)
 Barne-, ungdoms- og familieetaten
 Barneombudet
 Bioteknologirådet
 Datatilsynet
 De regionale komiteene for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK)
 De regionale kompetansesentrene på rusfeltet (KoRus)
 De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging
 Direktoratet for e-helse
 Diskrimineringsnemnda
 Domstoladministrasjonen
 Folkehelseinstituttet (FHI)
 Forbrukerrådet
 Forbrukertilsynet
 Fylkesrådet for funksjonshemmede
 Helsedirektoratet
 Helseklage (Nasjonalt klageorgan for helse-tjenesten)
 Helseøkonomiforvaltningen (HELFO)
 Høgskoler med helsefaglig utdanning
 Høyesterett
 Kontrollkommisjonene
 Lagmannsrettene
 Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO)
 Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse (N-ROP)

Nasjonalt kompetansetjeneste for tverrfaglig spesialisert rusbehandling (NK-TSB)
 Nasjonalt kompetansesenter for prehospital akuttmedisin (NAKOS)
 Norges forskningsråd (NFR)
 Norsk pasientskadeerstatning (NPE)
 Pasient- og brukerombudene
 Pasientskadenemnda
 Personvernemnda
 Politidistriktene
 Politidirektoratet
 Regelrådet
 Regjeringsadvokaten
 Riksadvokaten
 Samisk nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsevern og rus (SANKS)
 Sentralenheten for fylkesnemndene
 SERAF – Senter for rus- og avhengighetsforskning (UiO)
 Statens helsepersonellnemnd
 Statens helsetilsyn
 Statens legemiddelverk
 Statens råd for likestilling av funksjonshemmede
 Statens seniorråd
 Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten (UKOM)
 Statistisk sentralbyrå (SSB)
 Statsforvalterne
 Sysselmanen på Svalbard
 Universitetene
 Velferdsforskningsinstituttet NOVA
 Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM)
 Riksrevisjonen
 Sametinget
 Sivilombudsmannen
 Fylkeskommunene
 Kommunene
 De regionale helseforetakene
 Helseforetakene
 Actis – Rusfeltets samarbeidsorganisasjon
 ADHD Norge
 Advokatforeningen
 Afasiforbundet i Norge
 Akademikerne
 Akan kompetansesenter
 A-larm
 Aleris Helse AS
 Alliance Boots Norge AS
 Alliance Healthcare Norge AS
 Allmennlegeforeningen

Lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020

Ambulanseforbundet	Hjernerådet
Amnesty International Norge	Human-Etisk Forbund
Anonyme alkoholikere (AA)	Hvite Ørn
Apotek 1 Gruppen AS	Informasjonssenteret Hieronimus
Apotekforeningen	Innvandrerne Landsorganisasjon (INLO)
Apotekgruppen	Institutt for aktiv psykoterapi (IAP)
Arbeidsgiverforeningen Spekter	Institutt for barne- og ungdomspsykoterapi (IBUP)
Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund (AEF)	Institutt for gruppeanalyse og gruppepsykoterapi (IGA)
Audiografforbundet	Institutt for helse og samfunn (HELSAM)
Aurora	Institutt for mentalisering
Aurora Senteret AS	Institutt for psykoterapi
Autismeforeningen	Institutt for samfunnsforskning
Barn av rusmisbrukere – BaR	IOGT Norge
BarnsBeste	Islamsk Råd Norge
Bipolarforeningen	Ivareta – Pårørende berørt av rus
Blå Kors Norge	Ja, det nytter
Borgestadklinikken	Junior- og barneorganisasjonen Juba
Cerebral Parese-foreningen	JURK
Delta	Juss-buss
Den norske coachforening	Jussformidlingen
Den norske Dommerforening	Jusshjelpa
Den Norske Jordmorforening	Juvente
Den norske legeforening	Kirkens bymisjon
Den norske tannlegeforening	Kliniske ernæringsfysiologiske forening
Det norske Diakonforbund	Kompetansesenter for brukererfaring og tjenesteutvikling (KBT)
Diabetesforbundet	Kreftforeningen
DNT – Edru Livsstil	KS
EmmaSofia	Landsforbundet for utviklingshemmede og pårørende (LUPE)
Erfaringsssentrum	Landsforeningen 1001 dager – mental helse under graviditet og etter fødsel
Fagforbundet	Landsforeningen for forebygging av selvskading og selvmord (LFSS)
Fagrådet – Rusfeltets hovedorganisasjon	Landsforeningen for pårørende innen psykisk helse (LPP)
Familieklubbene i Norge	Landsforeningen mot seksuelle overgrep (LMSO)
Fellesorganisasjonen (FO)	Landsforeningen We Shall Overcome (WSO)
Finans Norge	Landsgruppen av helsesykepleiere, NSF
Forbundet mot rusgift (FMR)	Landsgruppen av psykiatriske sykepleiere
Foreningen for human narkotikapolitikk (FHN)	Landslaget for rusfri oppvekst
Foreningen for kroniske smertepasienter (FKS)	Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Foreningen for Muskelsyke	Legestudentenes rusopplysning
Foreningen Norges Døvblinde (FNDB)	LEVE – Landsforeningen for etterlatte ved selvmord
Foreningen tryggere ruspolitikk (FTR)	Likestillingsenteret
Forskerforbundet	Lisa-gruppene
Forskningsstiftelsen FAFO	MA – Rusfri trafikk og livsstil
Frelsesarmeen	MARBORG
FRI-Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold	Mental Helse Norge
Frilynt Norge	Mental Helse Ungdom
Frivillighet Norge	MIRA-senteret
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)	Moreno-instituttet – Norsk psykodramainstitutt
Gatejuristen	NA – Anonyme Narkomane
Helsetjenestens Lederforbund	
Helseutvalget for bedre homohelse	
HERO/Avdeling for helseledelse og helseøkonomi	
Hiv-Norge	

Lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020

Nasjonalforeningen for folkehelsen	Norsk Tjenestemannslag (NTL)
Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid – NAPHA	Norske Fotterapeuters Forbund
Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse	Norske Fotterapeuters Forbund
NITO – Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon	Norske Homeopaters Landsforbund
Norges Blindeforbund	Norske Kvinners Sanitetsforening (N.K.S.)
Norges Døveforbund	Norske Ortoptister forening
Norges Farmaceutiske Forening	Norske Sykehusfarmasøytters Forening
Norges Handikapforbund (NHF)	Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
Norges Juristforbund	Omsorgsjuss
Norges kristelige legeförening	Parat
Norges kvinne- og familieförbundet	Parat Helse
Norges Tannteknikerforbund	Pensjonistforbundet
Normal Norge	Personskadeförbundet LTN
Norsk barne- og ungdomspsykiatrisk forening	PION – Prostituertes interesseorganisasjon
Norsk Epilepsiförbundet	Politiets Fellesforbund (PF)
Norsk Ergoterapeutforbund	Private sykehus
Norsk Farmaceutisk Selskap	Privatpraktiserende Fysioterapeuters Forbund (PFF)
Norsk Forbund for Osteopatisk Medisin	proLAR Nett
Norsk Forbund for psykoterapi (NFP)	Psykiatricialliansen
Norsk Forbund for Utviklingshemmede	Pårørendealliansen
Norsk Forening for barn og unges psykiske helse (N-BUP)	Redd Barna
Norsk Forening for Ernæringsfysiologer	Regionsentrene for barn og unges psykiske helse (RBUP)
Norsk Forening for Estetisk Plastikkirurgi	Retretten
Norsk forening for infeksjonsmedisin	Rettspolitisk forening (RPF)
Norsk forening for kognitiv terapi (NFKT)	RIO
Norsk Forening for nevrofibromatose	ROM – Råd og muligheter
Norsk forening for palliativ medisin (NFPM)	Rustelefonen
Norsk Forening for Psykisk Helsearbeid (NFPH)	Røde Kors
Norsk forening for rus- og avhengighetsmedisin (NFRAM)	Rådet for legeetikk
Norsk Fysioterapeutforbund (NFF)	Rådet for psykisk helse
Norsk Gestaltterapeut forening (NGF)	Rådgivning om spiseforstyrrelser
Norsk gynekologisk forening	SABORG – Sammenslutning av Alternative Behandlerorganisasjoner
Norsk Helsesekretærforbund (NHSF)	Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)
Norsk karakteranalytisk institutt (NKI)	Samarbeidsforumet for norske kollektiver
Norsk Kiropraktorforening	Selvhjelpsstiftelsen
Norsk Logopedlag	SEPREP Senter for psykoterapi og psykososial rehabilitering ved psykoser
Norsk Manuellterapeutforening	SINTEF Helse
Norsk Ortopedisk Forening	Spillavhengighet Norge
Norsk Osteopatforbund	Spiseforstyrrelsesforeningen
Norsk Osteoporoseforening	STAFO
Norsk Pasientforening	Stiftelsen Angstringen Norge (ARN)
Norsk Presseforbund	Stiftelsen CRUX
Norsk Psykiatrisk Forening	Stiftelsen Fransiskushjelpen
Norsk Psykoanalytisk Forening	Stiftelsen Golden Colombia
Norsk Psykologforening	Stiftelsen Institutt for spiseforstyrrelser
Norsk Radiograförbundet	Stiftelsen KRAFT
Norsk sykehus- og helsetjenesteforening (NSH)	Stiftelsen Livet etter soning
Norsk sykepleierforbund (NSF)	Stiftelsen Menneskerettighetshuset
Norsk Tannhelsesekretærers Forbund	Stiftelsen Norsk Luftambulans
Norsk Tannpleierforening	Stiftelsen Pinsevennenes evangeliesentre

Lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020

Stiftelsen Psykiatrisk Opplysning (PsykOpp)
 Stiftelsen Pårørendesenteret
 Stiftelsen Wayback
 Tekna
 Tyrili Utvikling og prosjekt – stiftelse
 UMN Ungdom mot narkotika
 Unio
 Universitets- og høyskolerådet
 Utdanningsforbundet
 Veien Tilbake AS
 Veiledningssenter for pårørende til mennesker
 med rus og psykiske lidelser
 Verdighetscenteret
 Virke
 Voksne for barn
 Yngre legers forening
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

3.2 Høringsinstansenes syn

Departementet har mottatt uttalelser med merknader til saken fra følgende instanser:

Justis- og beredskapsdepartementet

Datatilsynet
 Helsedirektoratet
 Helseklage (Nasjonalt klageorgan for helse-
 tjenesten)
 Kontrollkomisjonen for OUS V
 Kontrollkomisjonen for Nedre Buskerud og
 Blakstad
 Oslo politidistrikt
 Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo
 Statens arbeidsmiljøinstitutt
 Statens helsetilsyn
 Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
 Øst politidistrikt

Akershus universitetssykehus HF
 Helse Stavanger HF
 Sykehuset Østfold HF
 Sørlandet sykehus HF

Advokatforeningen
 Erfaringsentrum
 Den norske legeforening
 HivNorge
 Kompetansesenter for brukererfaring og tjeneste-
 utvikling
 Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen
 psykisk helse
 Norsk psykoanalytisk institutt
 Norsk Sykepleierforbund
 Pensjonistforbundet

PION – Prostituertes interesseorganisasjon i
 Norge
 WSO – We Shall Overcome

Noen privatpersoner har også uttalt seg til for-
 slaget.

Følgende høringsinstanser svarte at de ikke
 hadde merknader:

Samferdselsdepartementet
 Utenriksdepartementet

Domstoladministrasjonen
 Høyesterett
 Riksadvokaten
 Statistisk sentralbyrå

Finnmarkssykehuset HF
 Helse Bergen HF, Haukeland universitetssykehus
 Helse Fonna HF
 Sunnaas sykehus HF

Arbeiderbevegelsens Rus- og Sosialpolitiske
 Forbund

Arbeidsgiverforeningen Spekter
 Foreningen for Kroniske Smertepasienter
 Landsgruppen av helsesykepleiere NSF
 Norges Kvinne- og familieforbund
 Norsk Kiropraktorforening
 Norsk Osteopatforbund
 Pilar – Kompetansetjenesten for psykisk helse og
 barnevern
 Tannhelsesekretærenes Forbund i Parat

De fleste høringsinstansene som har kommet
 med innspill, støtter oppnevningen av utvalget og
 mange uttaler at utvalgets arbeid er viktig. *WSO –
 We Shall Overcome* fraråder imidlertid opprettel-
 sen av utvalget.

En del instanser støtter forslaget i hørings-
 notatet om tilgang til taushetsbelagte opplys-
 ninger for utvalget og opplysningsplikt overfor
 utvalget, blant annet *Norsk Sykepleierforbund,
 Norsk psykoanalytisk institutt, Pensjonistforbundet,
 Helse Stavanger HF, Sørlandet sykehus HF, Helse-
 klage og Oslo politidistrikt.*

*Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen
 psykisk helse* støtter unntakene fra taushetsplikten,
 men uttaler samtidig at innhenting av taushets-
 pliktige opplysninger er komplisert. Mange pasi-
 enter er svært opptatt av taushetsplikten, og at
 ikke utenforstående får innsyn i private opplys-
 ninger. Samtidig er mange opptatt av rettsikker-
 het. Det er viktig at overgrep blir avdekket, særlig
 når disse begås av helsepersonell.

Blant annet *Sykehuset Østfold HF, WSO – We Shall Overcome, Kompetansesenter for bruker-erfaring og tjenesteutvikling* og *PION* går imot forslagene om unntak for taushetsplikten og opplysningsplikt og mener opplysningene bør innhentes basert på samtykke.

Advokatforeningen uttaler at begrunnelsen for at utvalget ikke kan basere seg på samtykke eller i alle fall en mulighet for reservasjon, fremstår som svak. Flere andre instanser, blant annet *Akershus universitetssykehus HF* mener det bør vurderes en reservasjonsrett, og peker på at opplysningene som innhentes kan være sensitive og oppleves svært traumatiserende for de berørte.

Den norske legeforening mener utvalget skal gjøre et viktig og samfunnsnyttig arbeid og anerkjenner hensynet til at utvalget får et best mulig grunnlag for sitt arbeid, og behovet for tilgang til informasjon som er relevant og nødvendig for å oppfylle mandatet. Legeforeningen mener imidlertid det er vanskelig å se begrunnelsen for et så omfattende og generelt unntak fra taushetsplikten, og for den graden av sensitive opplysninger dette vil gjelde.

HivNorge mener utvalget i utgangspunktet kun bør innhente opplysninger som allerede ligger i saken hos de organer som skal granskes. Innhentning av ytterligere informasjon fra andre instanser må bygge på samtykke. Klagers eller fornærmedes advokat bør under ingen omstendigheter være omfattet av opplysningsplikten.

Om det så skal innhentes ytterligere informasjon fra andre instanser om klager eller fornærmede, må dette bygge på et nytt, uttrykkelig, informert samtykke.

Helsedirektoratet uttaler at ordlyden i forslag til § 2 er ganske åpen, og at det ikke er klart om utvalget også skal kunne be om full journal fra behandlende virksomhet dersom tilsynsmyndighetene ikke har gjort dette. Direktoratet bemerker i den anledning at det kan oppleves belastende for pasienter at denne type saker gjennomgås på nytt, og at det derfor er viktig at det ikke innhentes mer opplysninger enn det utvalget finner nødvendig og relevant for sitt arbeid, jf. lovforslaget § 3.

Øst politidistrikt uttaler at det er betenkelig at politiets og påtalemyndighetens taushetsplikt og gjennomregulerte fagområde om når det er hjemmel for å utgi opplysninger skal kunne settes til side, selv til en undersøkelseskommissjon som har et aktverdig formål.

Noen instanser savner en klargjøring av hvilke saker utvalget skal gjennomgå og hva som menes med: «saker som gjelder overgrep begått av helse-

personell mot pasienter». Dette gjelder blant annet *Helsedirektoratet, Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, Akershus universitetssykehus HF, Erfaringscentrum* og *PION – Prostitueres interesseorganisasjon i Norge*.

Datatilsynet savner en lovregulering av særskilte tiltak eller garantier for å sørge for at behandlingen av opplysningene skjer i tråd med de grunnleggende prinsippene for behandling av slike personopplysninger. Tilsynet mener særlig at særskilte regler om lagringstid og arkivering kan være aktuelle, ettersom arkivreglene gjerne tilsier omfattende lagring for ettertiden.

Flere instanser mener også forslaget til § 5 om forbud mot selvinkriminering går for langt, blant annet *Helse Stavanger HF, HivNorge, Pensjonistforbundet* og *PION*.

Justis- og beredskapsdepartementet ber Helse- og omsorgsdepartementet vurdere om loven også bør gis anvendelse for Svalbard.

Mange høringsinstanser kritiserer den korte høringsfristen.

4 Gjeldende rett

4.1 Offentlige utvalg

Utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon eller av et departement for å utrede bestemte spørsmål er i utgangspunktet forvaltningsorganer, og forvaltningsloven, offentleglova og arkivlova gjelder for deres arbeid.

Et offentlig utvalg kan ikke pålegge noen å gi forklaring uten at det foreligger en særlig hjemmel for det. Den alminnelige organisasjons- og instruksjonsmyndigheten gir Kongen og departementet som oppnevner utvalget, adgang til å bestemme at utvalget kan kreve opplysninger av organer og tjenestemenn som hører under Kongens eller departementets instruksjonsmyndighet. Men dersom vedkommende er underlagt lov- eller forskriftsbestemt taushetsplikt, kan departementet ikke gjøre unntak fra denne gjennom instruks.

Utvalget vil også i sitt arbeid måtte håndtere en stor mengde personopplysninger, blant annet helseopplysninger.

Nedenfor gis en kort beskrivelse av relevante lovbestemmelser om taushetsplikt, behandling av personopplysninger m.m.

4.2 Forvaltningsloven

Forvaltningslovens regler gjelder som nevnt for offentlig oppnevnte utvalg, inkludert lovens

alminnelige regler om taushetsplikt. Det innebærer at alle som utfører arbeid for utvalget, plikter å bevare taushet når de gjennom sitt arbeid mottar opplysninger om «noens personlige forhold» jf. forvaltningsloven § 13 første ledd. Helseopplysninger knyttet til konkrete personer faller klart innenfor hva som regnes som «noens personlige forhold» etter denne bestemmelsen.

Taushetsplikten som gjelder for de som utfører arbeid eller tjeneste for et offentlig organ, gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet, jf. forvaltningsloven § 13 tredje ledd første punktum. Dette er nødvendig for at taushetspliktsreglene skal kunne oppfylle sitt formål.

Etter forvaltningslovens §§ 13 a til 13 e gjelder det flere unntak fra taushetsplikten. Forvaltningsloven § 13 a nr. 1 sier at taushetsplikten ikke skal være til hinder for at opplysningene gjøres kjent for dem som de direkte gjelder, og at taushetsplikten ikke gjelder i de tilfeller der den som har krav på taushet, samtykker.

Det fastslås i § 13 a nr. 2 at opplysninger ikke er undergitt taushetsplikt «når behovet for beskyttelse må anses varetatt ved at de gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte». Etter § 13 a nr. 3 er ikke taushetsplikten til hinder for at opplysningene brukes dersom det ikke foreligger noen berettiget interesse for hemmelighold, som når opplysningene er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige andre steder.

Forvaltningsloven § 13 f regulerer forholdet mellom taushetsplikt i særlovgivningen og i forvaltningsloven og konflikten som kan oppstå mellom reglene om taushetsplikt og regler om rett eller plikt til å gi opplysninger.

Det fastslås i første ledd at dersom noen som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, er pålagt taushetsplikt ved bestemmelse i annen lov, forskrift eller instruks av hensyn til private interesser, gjelder §§ 13 til 13 e som utfyllende regler når ikke annet er bestemt i lov eller i medhold av lov. Det er antatt at dette også gjelder når taushetsplikt etter annen lov er pålagt av hensyn til offentlige interesser. I § 13 f andre ledd heter det at lovbestemt taushetsplikt i utgangspunktet går foran en rett eller plikt til å gi opplysninger. For at taushetsplikten skal vike, må bestemmelsen om å gi opplysninger fastsette eller klart forutsette det.

Rapporter utarbeidet av offentlig oppnevnte utvalg er ikke å anse som enkeltvedtak etter forvaltningsloven, og bestemmelsene i forvaltningsloven kapittel V og VI gjelder derfor i utgangs-

punkt ikke. Arbeidet til slike utvalg kan heller ikke normalt anses som et ledd i en sak som gjelder enkeltvedtak. I utgangspunktet gjelder derfor heller ikke forvaltningsloven kapittel IV.

Reglene i forvaltningsloven kapittel II om habilitet (§§ 6 flg) og kapittel III om alminnelige regler for saksbehandlingen vil derimot gjelde for offentlig oppnevnte utvalg.

4.3 Offentleglova

Når et offentlig oppnevnt utvalg er i arbeid, gjelder offentliglovas regler for utvalget. Det følger av offentliglova § 3 at saksdokumenter, journaler og lignende register for offentlige organ er åpne for innsyn dersom det ikke følger noe annet av lov eller forskrift.

Med dokumenter menes i loven «ei logisk avgrensa informasjonsmengd som er lagra på eit medium for seinare lesing, lytting, framsyning, overføring eller liknande», jf. forvaltningsloven § 4 første ledd. Det følger av § 4 andre ledd første punktum at saksdokumenter er «dokument som er komme inn til eller lagde fram for eit organ, eller som organet sjølv har oppretta, og som gjeld ansvarsområdet eller verksemda til organet.» Et dokument er etter andre punktum «oppretta når det er sendt ut av organet.» Dersom dette ikke skjer, skal dokumentet etter tredje punktum «reknast som oppretta når det er ferdigstilt».

Dette innebærer at skriftlige rapporter og lignende sendt til et offentlig oppnevnt utvalg vil være saksdokumenter som det kan kreves innsyn i. Opplysninger innhentet under forklaringer for et offentlig oppnevnt utvalg vil inngå i saksdokument dersom forklaringen er nedtegnet for senere lesning osv. i tråd med § 4 første ledd.

Det fremgår av offentliglova § 5 at innsyn i visse tilfeller kan utsettes selv om det foreligger saksdokumenter som i utgangspunktet er offentlige. Etter første ledd kan et offentlig organ i en bestemt sak fastsette at det først skal være innsyn på et senere tidspunkt enn det som følger av §§ 3 og 4, dersom det er grunn til å tro at dokumentene som foreligger, vil gi et direkte misvisende bilde av saken og at innsyn således kan skade klare samfunnmessige eller private interesser. Dette er strenge vilkår, og det vil nokså sjelden være aktuelt med utsatt innsyn på dette grunnlaget. Etter tredje ledd kan innsyn utsettes inntil et dokument har kommet frem til den det gjelder, eller innholdet i dokumentet har blitt offentliggjort i forbindelse med et arrangement, dersom vesentlige private eller offentlige hensyn tilsier

det. Dette vil generelt dreie seg om nokså kortvarig utsettelse av innsyn.

Det følger av offentleglova § 13 første ledd at opplysninger underlagt taushetsplikt i lov eller i medhold av lov, er unntatt fra innsyn. Slik taushetsplikt kan følge av forvaltningsloven eller særlovgivningen. Hvilke taushetspliktbestemmelser som gjelder for et offentlig utvalg vil dermed ha betydning for dokumentoffentligheten. Dersom et utvalg er pålagt en strengere taushetsplikt enn den som følger av forvaltningsloven, vil den førstnevnte taushetsplikt være bestemmende for innsynsretten.

4.4 Personopplysningsloven og personvernforordningen

EUs forordning om personvern (2016/679) gjelder som norsk lov, jf. personopplysningsloven § 1. Forordningens generelle regler om behandling av personopplysninger, er hovedloven ved all behandling av helseopplysninger.

I artikkel 5 slås det fast at personopplysninger skal behandles på en lovlig, rettferdig og åpen måte. Et viktig element av dette er at behandlingen må ha et rettslig grunnlag. Behandlingen vil bare være lovlig dersom minst ett av de alternative vilkårene i artikkel 6 om behandlingens lovliggheit er oppfylt (behandlingsgrunnlag). Blant annet gjelder dette dersom behandlingen er basert på samtykke (bokstav a) eller dersom behandlingen er nødvendig av hensyn til vesentlige samfunnsinteresser (bokstav e).

I noen tilfeller kreves det i tillegg nasjonal lovgivning (supplerende rettsgrunnlag), blant annet dersom behandlingsgrunnlaget er bokstav e.

Forordningen har i utgangspunktet et forbud mot å behandle helseopplysninger, jf. artikkel 9 om særlige kategorier opplysninger. Behandling av helseopplysninger er likevel lovlig dersom den registrerte har gitt et samtykke som er gyldig etter forordningen. Det samme gjelder også blant annet dersom (jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav g-i):

- g) Behandlingen er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser, på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som skal stå i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.
- h) Behandlingen er nødvendig i forbindelse med forebyggende medisin eller arbeidsmedisin for å vurdere en arbeidstakers arbeidskapasi-

tet, i forbindelse med medisinsk diagnostikk, yting av helse- eller sosialtjenester, behandling eller forvaltning av helse- eller sosialtjenester og -systemer på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett eller i henhold til en avtale med helsepersonell og med forbehold for vilkårene og garantiene nevnt i nr. 3.

- i) Behandlingen er nødvendig av allmenne folkehelsehensyn, f.eks. vern mot alvorlige grenseoverskridende helsetrusler eller for å sikre høye kvalitets- og sikkerhetsstandarder for helsetjenester og legemidler eller medisinsk utstyr, på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett der det fastsettes egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes rettigheter og friheter, særlig taushetsplikt

4.5 Rundskriv G-4875 «Regler for granskingskommisjoner»

Det er et klart utgangspunkt at utvalget skal ha fokus på systemsvikt og hvordan lære av disse for å unngå slike hendelser i fremtiden. Det vil likevel kunne være aktuelt at enkeltpersoner intervjues av utvalget, og spørsmål om ansvarsforhold vil da kunne være tema. Det er derfor viktig at rettsikkerheten blir ivaretatt for disse personene.

I det daværende Justis- og politidepartementets rundskriv G-4875 fra 1975 er det gitt en nærmere veiledning om oppnevning av granskingskommisjoner og om de saksbehandlingsregler som må eller bør følges. Det som sies om selve oppnevningen av granskingskommisjoner retter seg særlig mot det departementet som i det enkelte tilfelle forbereder spørsmål om å nedsette en slik kommisjon. Det som sies om saksbehandlingsreglene og om forholdet til andre myndigheter, retter seg derimot særlig mot granskingskommisjonen selv.

Det uttales i rundskrivet at når det gjelder habilitetsreglene, bør alle som får sitt forhold gransket av kommisjonen, regnes som parter, ikke bare de som det på det aktuelle tidspunktet er spørsmål om å rette kritikk mot.

Det fremgår av rundskrivet at de personene det kan bli aktuelt å rette kritikk mot, bør sikres visse partsrettigheter under kommisjonens arbeid. Rundskrivet gir uttrykk for at en del hovedprinsipper for kontradiktorisk saksbehandling må følges av granskingskommisjoner oppnevnt av det offentlige. De som det er aktuelt å reise kritikk mot, må alltid få adgang til å forklare seg for kommisjonen. De må også gjøres kjent

med beviser og påstander, og få anledning til å imøtegå disse.

Det forutsettes i rundskrivet at offentlige myndigheter vil samarbeide med en granskingskommisjon og gi opplysninger og dokumentasjon som kommisjonen ber om, så langt det kan skje uten hinder av taushetsplikten.

5 Departementets vurderinger og forslag

5.1 Tilgang til opplysninger og opplysningsplikt

Utvalget skal gjennomgå alle saker hos fylkesmennene (statsforvalterne), Statens helsetilsyn og Statens helsepersonellnemnd som gjelder overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020.

Utvalget skal peke på eventuell svikt, og undersøke om det er fellestrekk i sakene som kan indikere systemsvikt. Det er ikke innenfor utvalgets mandat å ta stilling til hverken straffespørsmål eller erstatning m.m.

For å kunne sette seg inn i alle sakene og gi etterfølgende råd til departementet må utvalget kunne innhente nødvendige opplysninger fra særlig statsforvalterne, Statens helsetilsyn, Statens helsepersonellnemnd, Nasjonal klageorgan for helsetjenesten (Helseklage – sekretariat for Statens helsepersonellnemnd) og deres ansatte og tidligere ansatte. Det kan også være aktuelt for utvalget å innhente ytterligere opplysninger fra helsepersonell og andre offentlig virksomheter og deres ansatte og tidligere ansatte.

Saksbehandlere hos statsforvalterne, Statens helsetilsyn og Helseklage og medlemmer i Statens helsepersonellnemnd og helsepersonell med flere er underlagt lovbestemt taushetsplikt etter blant annet helsepersonelloven og forvaltningsloven. De opplysningene som vil være relevante for utvalgets arbeid, vil omfatte personopplysninger underlagt taushetsplikt etter blant annet forvaltningsloven og helsepersonelloven. For at utvalget skal kunne gjennomgå disse sakene i dybden og få tilstrekkelig grunnlag for sitt arbeid, må det få tilgang til disse opplysningene.

Etter departementets vurdering er det ikke tilstrekkelig å basere utvalgets tilgang til taushetsbelagte opplysninger på samtykke fra de personene opplysningene gjelder. Dette kan føre til at utvalget ikke får tilgang til alle nødvendige opplysninger. Det vil heller ikke være hensiktsmessig å legge til grunn at opplysningene skal anonymi-

seres før utvalget gis tilgang. Utvalget skal gjennomgå et stort antall saker. Det må antas at sakene vil inneholde et stort omfang av taushetsbelagt informasjon. Dokumentasjonen som utvalget trenger innsyn i vil være omfattende, og det vil også være vanskelig å sikre en fullstendig anonymisering.

Departementet foreslår derfor en lov der formålet er å sikre utvalget tilgang på opplysninger som er nødvendige for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet. I loven fastsettes unntak fra taushetsplikten og en plikt til å gi det oppnevnte utvalget de opplysningene som er nødvendige for utvalgets arbeid. Vurderingen av om opplysningene er nødvendige gjøres i første omgang av utvalget selv.

Opplysningsplikten skal etter forslaget først og fremst gjelde for tilsynsmyndighetene. Det vil si statsforvalterne, Statens helsetilsyn, Statens helsepersonellnemnd og Helseklage. Opplysningsplikten gjelder også disse organenes ansatte og tidligere ansatte som har vært i befattning med de sakene utvalget skal gjennomgå og som kan besitte relevant informasjon. Bestemmelsen fastslår at det gjelder en utvidet opplysningsplikt til utvalget, det vil si at opplysningsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt. Opplysningsplikten innebærer at utvalget kan be om at både enkeltpersoner og representanter for virksomheter uttaler seg til utvalget, og at utvalget kan kreve å få utlevert dokumenter og lignende som er nødvendig for deres arbeid.

Departementet er imidlertid enig med høringsinstansene som mener forslaget i høringsnotatet gav en vid hjemmel til å innhente informasjon, særlig sett i lys av hvor sensitive disse opplysningene kan være. Departementet er også enig i at opplysningsplikten ikke bør omfatte klagers eller fornærmedes advokater. Departementet foreslår derfor å begrense hvilke instanser og personer som skal ha plikt til å gi opplysninger til utvalget noe i forhold til forslaget i høringsnotatet.

I tillegg til tilsynsmyndighetene foreslår departementet at helsepersonell og andre offentlige organer og deres ansatte og tidligere ansatte skal ha plikt til å gi opplysninger til utvalget uten hinder av taushetsplikt, blant annet politiet. Det samme gjelder helseforetak og deres ansatte og tidligere ansatte og private virksomheter som utfører eller har utført helse- og omsorgstjenester etter avtale med det offentlige.

Av hensyn til personvernet, foreslår departementet imidlertid en adgang for den opplysningene gjelder til å motsette seg helt eller delvis utlevering

av personopplysninger fra andre enn tilsynsmyndighetene (statsforvalterne, Statens helsetilsyn, Statens helsepersonellnemnd og Helseklage). Dersom det blir aktuelt å innhente personopplysninger fra disse, skal den opplysningene gjelder ha fått varsel og mulighet for å motsette seg utleveringen. Dette gjelder likevel ikke dersom personen opplysningene gjelder er død eller av andre grunner ikke er i stand til å vurdere spørsmålet.

Dersom utvalget finner det nødvendig å innhente personopplysninger fra ytterligere instanser eller personer, kan dette gjøres etter samtykke fra den opplysningene gjelder.

Departementet legger til grunn at det som hovedregel ikke vil være nødvendig og heller ikke ønskelig at utvalget pålegger pasienter eller brukere som har eller kan ha vært utsatt for overgrep fra helsepersonell å gi opplysninger til utvalget. Dersom utvalget finner det nødvendig å innhente informasjon fra disse, bør dette skje frivillig.

5.2 Behandling av personopplysninger

Utvalget vil i sitt arbeid måtte håndtere et stort omfang av informasjon som regnes som personopplysninger etter EUs personvernforordning. Dette vil både være helseopplysninger og andre typer personopplysninger. Slik behandling av opplysninger må ha hjemmel i personvernforordningen. Behandlingen vil bare være lovlig dersom minst ett av de alternative vilkårene i artikkel 6 om behandlingens lovlighet er oppfylt (behandlingens grunnlag). Dette kan for eksempel være at behandlingen er basert på samtykke, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav a eller at behandlingen er nødvendig av hensyn til vesentlige samfunnsinteresser, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav e. Etter personvernforordningen stilles videre ytterligere krav til behandling av helseopplysninger eller andre særlige kategorier av personopplysninger, jf. artikkel 9. For eksempel stilles det krav om at behandling av opplysningene er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser eller for å sikre høye kvalitets- og sikkerhetsstandarder for helsetjenester, jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav g og i.

Departementet anser ikke at samtykke fra de personene som opplysningene gjelder, vil være et tilstrekkelig behandlingsgrunnlag for de aktuelle opplysningene. Behandlingen av opplysninger vil imidlertid være nødvendig av hensyn til vesentlige samfunnsinteresser, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav e, av hensyn til viktige allmenne interesser, jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav g og for å sikre høye kvalitets- og sikkerhetsstandarder for helsetjenester, jf. artikkel

9 nr. 2 bokstav i. Formålet med utvalgets arbeid er å sikre at saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter skal behandles på en forsvarlig måte. For å oppnå dette formålet, er det nødvendig at utvalget får tilgang til helseopplysninger.

Departementet foreslår derfor å lovhjemle en adgang for utvalget til å behandle slike opplysninger, se forslag til § 4 i lovutkastet. Bestemmelsen lovfester at utvalgets behandling av personopplysninger skal være saklig og relevant i henhold til mandatet. Utvalget må påse at alle personopplysninger som blir innhentet og behandlet er nødvendige og relevante for utvalgets arbeid slik det fremkommer i utvalgets mandat.

Forslaget vil ha personvernmessige konsekvenser, blant annet ved at flere personer gis tilgang til helseopplysninger, som er ansett som en særlig kategori av personopplysninger etter personvernforordningen. Departementet anser imidlertid dette som nødvendig for at utvalget skal kunne gjennomføre sitt arbeid. Formålet med utvalgets arbeid er å sikre at tilsynssaker om overgrep mot pasienter behandles forsvarlig i dag og i tiden som kommer. Dette vil komme samme gruppe til gode som den gruppen som blir berørt av utvalgets behandling av personopplysninger.

Dette forutsetter imidlertid god ivaretagelse av personvernregelverkets krav, blant annet at det ikke samles inn flere personopplysninger enn det som er strengt nødvendig for formålet. Utvalget må her se hen til hva som er nødvendig for å ivareta sitt mandat. Utvalget bør gå gjennom opplysningene de mottar og så snart som mulig slette opplysninger som ikke er relevante og nødvendige.

De personopplysningene som samles inn må underlegges tilfredsstillende beskyttelse. Krav til konfidensialitet og plikt til å hindre uautorisert tilgang til opplysningene følger av personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav f. I tillegg har forordningen krav om tiltak for å ivareta sikkerheten ved behandlingen av opplysningene, jf. artikkel 32. Sikkerhetsnivået skal være tilpasset risikoen ved behandlingen av opplysningene. Utvalgets sekretariat legges administrativt til Helse- og omsorgsdepartementet. Utvalget vil dermed bruke departementets sak-/arkivsystem med de innebygde sikkerhetstiltak som finnes der ved sin behandling av personopplysninger. I sak-/arkivsystemet vil tilgangen til opplysningene bli begrenset.

Forordningen legger også vekt på informasjonen til de registrerte, og stiller i artikkel 13 til 15 detaljerte krav om hvilken informasjon som skal gis ved behandling av personopplysninger.

5.3 Taushetsplikt for utvalgets medlemmer m.fl.

Utvalgets medlemmer vil ha taushetsplikt etter de alminnelige reglene i forvaltningsloven. I tillegg foreslår departementet at utvalgets medlemmer skal ha en strengere taushetsplikt dersom utvalget mottar informasjon som er underlagt taushetsplikt etter særlov som går lengre enn taushetsplikten etter forvaltningsloven, se lovutkastet § 5 andre ledd. Dette vil for eksempel være tilfelle når utvalget mottar taushetsbelagt informasjon fra helsepersonell. Den utvidede taushetsplikten skal etter forslaget gjelde både utvalgets medlemmer og andre som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget.

For helhetens skyld foreslår departementet å innta også en regel om medlemmenes taushetsplikt etter forvaltningsloven, jf. lovutkastet § 5 første ledd.

Taushetsplikten etter § 5 første og andre ledd gjelder også opplysninger som kommer frem under forklaringer for utvalget.

Utvalgets taushetsplikt innebærer at utvalgets rapport ikke kan inneholde taushetsbelagte opplysninger. Opplysningene må være fullt ut anonymisert.

5.4 Vern mot selvinkriminering

Statsforvalterne, Statens helsetilsyn, Statens helsepersonellnemnd, Helseklage og deres ansatte og tidligere ansatte vil etter forslaget ha plikt til å gi opplysninger til utvalget dersom informasjonen er nødvendig for utvalgets arbeid, jf. forslag til § 3 i lovutkastet. Det kan være aktuelt for utvalget å be om forklaring fra personer der det kan bli spørsmål om ansvar. For å unngå at forklaringsplikten bryter mot vernet mot selvinkriminering etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 14 nr. 3 bokstav g, foreslår departementet en bestemmelse som skal hindre selvinkriminering for disse. Opplysninger som utvalget mottar i en slik forklaring, skal ikke kunne brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene, jf. lovutkastet § 6. Forbudet gjelder bare i saker mot den personen som har gitt opplysningene til utvalget.

5.5 Lovens varighet

Utvalget er ikke etablert som et varig organ. Etter utvalgets arbeid er avsluttet er det ikke behov for loven. Departementet foreslår derfor at loven skal

gjelde midlertidig. Unntak gjelder her for reglene om taushetsplikt for utvalgets medlemmer og andre som har utført tjeneste eller arbeid for utvalget. Disse bestemmelsene skal gjelde også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet, og etter at utvalget har avsluttet sin virksomhet, jf. lovutkastet § 5 tredje ledd. Det samme gjelder forbudet mot å bruke informasjon som bevis i senere straffesak eller sivil sak, jf. lovutkastet § 6 som skal gjelde også etter utvalget har avsluttet sitt arbeid.

Departementet foreslår at loven skal gjelde til og med 15. april 2022, men at Kongen i statsråd bør ha mulighet for å forlenge lovens virketid i inntil ett år dersom utvalgets arbeid blir forsinket. Loven skal dermed ha virketid en kort periode utover utvalgets leveringsfrist 1. april 2022, blant annet slik at det skal være tid til avsluttende arbeid som også innebære behandling av personopplysninger etter § 4.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene til lovendringer legger til rette for utvalgets innhenting av informasjon, men har ikke i seg selv økonomiske eller administrative konsekvenser.

7 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

Til § 1

Bestemmelsen i § 1 angir lovens formål som er å gi utvalget tilgang til de opplysningene som er nødvendige for at utvalget skal kunne utføre sitt arbeid i tråd med mandatet. Tilgangen skal også omfatte taushetsbelagte opplysninger. Lovens formål er også å gi et rettslig grunnlag for behandlingen av opplysningene.

Med «saker som gjelder overgrep begått av helsepersonell mot pasienter» menes både saker om seksuelle overgrep og saker om privatisering og seksualisering av behandlingsrelasjonen, ofte kalt rollesammenblanding. Saker om sammenblanding av roller kan for eksempel være seksuell omgang med pasienter på fritiden, vennskapskontakt med pasient utenfor arbeidstid, meldingskontakt med pasient av privat karakter, fysisk kontakt av ulik type uten at det er seksuell omgang og kjæresteforhold mellom pasient og helsepersonell.

Til § 2

Etter § 2 gjelder loven også for Svalbard og Jan Mayen.

Til § 3

Bestemmelsen i § 3 regulerer utvalgets tilgang til opplysninger og opplysningsplikt overfor utvalget. Statsforvalterne, Statens helsetilsyn, Statens helsepersonellnemnd, Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten (Helseklage) og deres ansatte og tidligere ansatte har etter forslaget plikt til å gi opplysninger til utvalget dersom utvalget ber om det. Plikten omfatter alle opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid, også opplysninger som er taushetsbelagte.

Utvalget kan også innhente taushetsbelagte opplysninger fra andre offentlige organer og deres ansatte og tidligere ansatte, for eksempel politiet. Videre kan utvalget innhente taushetsbelagte opplysninger fra helseforetak og deres ansatte og tidligere ansatte, fra private virksomheter som utfører eller har utført helse- og omsorgstjenester etter avtale med statlige organer, fylkeskommuner, kommuner eller helseforetak, og deres ansatte og tidligere ansatte.

Utvalget kan også innhente taushetsbelagte opplysninger fra helsepersonell.

Dette omfatter helsepersonell i både offentlige og private virksomheter, samt helsepersonell som har mistet sin autorisasjon.

Ved utlevering av taushetsbelagte opplysninger fra andre enn tilsynsmyndighetene, Statens helsepersonellnemnd og Helseklage og deres ansatte og tidligere ansatte, skal personen opplysningene gjelder ha blitt varslet på forhånd og ha fått anledning til å motsette seg utleveringen. Dette gjelder likevel ikke ved utlevering av opplysninger om en avdød eller en person som av andre grunner ikke er i stand til å vurdere spørsmålet.

Annen innhenting av opplysninger må baseres på samtykke.

Til § 4

Etter *første ledd* har utvalget hjemmel til å behandle helseopplysninger og andre personopplysninger i den grad opplysningene er relevante og nødvendige for formålet med utvalgets arbeid. Hvem som er behandlingsansvarlig, vil følge av personvernforordningen artikkel 4 nr. 7.

Til § 5

Bestemmelsen i § 5 regulerer taushetsplikt for utvalgets medlemmer og andre som utfører arbeid eller tjeneste for utvalget.

I *første ledd* gjentas taushetsplikten som gjelder for utvalgets medlemmer og andre som utfører arbeid eller tjeneste for utvalget etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 f. Dette er tatt med av pedagogiske grunner, for å få en helhetlig bestemmelse om taushetsplikten for medlemmene og andre som utfører arbeid eller tjeneste for utvalget.

Etter *andre ledd* skjerpes taushetsplikten for utvalgets medlemmer og andre som utfører arbeid eller tjeneste for utvalget dersom disse mottar opplysninger som er underlagt regler om taushetsplikt i særlovgivningen som gir en strengere taushetsplikt enn forvaltningslovens regler. Dette vil for eksempel være tilfelle dersom de mottar opplysninger som er taushetsbelagte etter reglene i helsepersonelloven.

Etter bestemmelsen i *tredje ledd* gjelder taushetsplikten for utvalgets medlemmer og andre som utfører arbeid eller tjeneste for utvalget også etter at vedkommende har avsluttet sitt arbeid eller tjeneste for utvalget og etter at utvalget har levert sin rapport og avsluttet sin virksomhet. Plikten foreldes etter de vanlige reglene om dette i forvaltningsloven § 13 c tredje ledd og særlovgivningen.

Til § 6

Bestemmelsen i § 6 skal sikre vern mot selvkriminering. Opplysninger som utvalget mottar og som avgiver er pliktig til å gi etter § 3, kan ikke brukes i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

Til § 7

Loven foreslås iverksatt straks. Bestemmelsene i §§ 1, 3 og 4 skal gjelde mens utvalget arbeider. Utvalget har fått frist til 1. april 2022. Det bør legges inn noe tid til praktisk avslutning av arbeidet etter at utvalget har levert. Lovbestemmelsenes virketid foreslås derfor til og med 15. april 2022. Dermed vil det avsluttende arbeidet blant annet kunne innebære behandling av personopplysninger etter § 4. Virketiden for §§ 1, 3 og 4 kan forlenges av Kongen i statsråd med inntil et år. Adgangen til forlengelse er gitt særlig med tanke på forsinkelser i utvalgets arbeid.

Lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020

Bestemmelsene om taushetsplikt, forbud mot bruk av opplysninger i senere straffesaker og sivile saker og ikrafttredelse og virketid, jf. §§ 2, 5, 6 og 7 skal gjelde uten tidsbegrensning.

Helse- og omsorgsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020 i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020

§ 1 *Formålet med loven*

Formålet med loven er å gi et utvalg oppnevnt av Helse- og omsorgsdepartementet 4. juni 2021 for å undersøke fylkesmennenes (statsforvalternes), Statens helsetilsyns og Statens helsepersonellnemnds saksbehandling i saker som gjelder overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020, tilgang til opplysninger som er nødvendige for å få utført utvalgets arbeid i henhold til mandatet, og adgang til å behandle disse opplysningene.

§ 2 *Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen*

Loven gjelder på Svalbard og Jan Mayen.

§ 3 *Tilgang til opplysninger og opplysningsplikt*

Følgende skal etter forespørsel, uten hinder av taushetsplikt, gi utvalget nevnt i § 1 opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid:

- a) statsforvalterne (fylkesmennene), Statens helsetilsyn, Statens helsepersonellnemnd, Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten og deres ansatte og tidligere ansatte
- b) andre statlige organer, fylkeskommuner og kommuner og deres ansatte og tidligere ansatte
- c) helseforetak og deres ansatte og tidligere ansatte
- d) private virksomheter som utfører eller har utført helse- og omsorgstjenester etter avtale med statlige organer, fylkeskommuner, kommuner eller helseforetak, og deres ansatte og tidligere ansatte
- e) helsepersonell.

Ved utlevering av taushetsbelagte opplysninger etter første ledd bokstav b til e, skal personen opp-

lysningene gjelder, ha blitt varslet og gitt anledning til å motsette seg utleveringen. Dette gjelder ikke dersom personen er død eller av andre grunner ikke er i stand til å vurdere spørsmålet.

§ 4 *Behandling av personopplysninger*

Utvalget kan behandle helseopplysninger og andre personopplysninger som er nødvendige og relevante for formålet med utvalgets arbeid.

§ 5 *Taushetsplikt*

Medlemmene av utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget har taushetsplikt etter reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal den strengere taushetsplikten gjelde.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet og etter at utvalget har avsluttet sin virksomhet.

§ 6 *Forbud mot bruk som bevis i senere straffesak eller sivil sak*

Opplysninger som utvalget mottar i medhold av § 3 kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

§ 7 *Ikrafttredelse mv.*

Loven trer i kraft straks. §§ 1, 3 og 4 oppheves 16. april 2022. Kongen i statsråd kan forlenge virketiden for §§ 1, 3 og 4 for inntil ett år.

